

T.C.

**MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**6 YAŞ ÇOCUKLARININ SOSYAL ANKSİYETE
DÜZEYLERİNİN, ANNELERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ve
EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURÇAK ALKAN

141104101

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ:

Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN

İstanbul, Ocak 2017

ÖZET

Bu araştırmanın amacı annenin ebeveyn tutumu, ebeveyn olarak annenin evlilik uyumu ile çocukta sosyal anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda, araştırmaya Özel Marmara Anaokulundan ve FMV Özel Erenköy Işık Anaokulu'ndan 6 yaş grubundan 80 öğrenci ve ebeveyn olarak 80 anne dahil olmuştur. Katılımcılardan 6 yaş çocuklarından oluşan bölümüne Çocukta Sosyal Anksiyete ölçeği uygulanırken, annelerine ise Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum ölçeği ve Evlilik Uyum ölçeği uygulanmıştır.

Verilerin analizi için ilk olarak değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Ardından evlilik uyumu ve ebeveyn tutumu değişkenlerinin çocuklardaki sosyal anksiyeteyi yordama gücünü incelemek amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır.

Çalışmanın bulguları söz edilen değişkenlerin birbirleri ile anlamlı ilişkili olduğunu ve evlilik uyumu ve ebeveyn tutumu değişkenlerinin çeşitli alt boyutlarının çocuklardaki sosyal anksiyetenin anlamlı yordayıcıları olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlar ilgili yurt içi ve yurt dışı literatür temelinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Anksiyete, Evlilik Uyumu, Ebeveyn Tutumu

ABSTRACT

The purpose of the present study is to examine the relationship between mothers' parental attitude styles, marital adjustment levels and their children's level of social anxiety. In accordance with this aim, 80 children who are 6 years of age including their mothers from the Pre-Schools of Marmara Private Institutions and FMV Private Erenköy Institutions have been involved in this research. A scale regarding social anxiety in children has been conducted on the 6-year –old children from the pre-schools of both institutions, whereas the mothers of these students have been given scales on two different topics which are listed as follows: 1-) Family Life & Parental Attitudes with regard to raising a child 2-) Marriage Compatibility.

In order to analyze the data, firstly, correlation analyses were performed to assess the relationship among variables. Then, stepwise regression analyses were performed in order to investigate the predictive power of mothers' marital adjustment and parental attitudes styles on children social anxiety. The results demonstrated significant correlations on several factors of the variables. Moreover, both marital adjustment and parental attitudes were found as significant predictors of social anxiety in children. Findings were discussed on the relevant literature.

Keywords: Social anxiety, Marriage Compatibility, Parental attitude

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
SİMGELER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
1. GİRİŞ	1
1.1 Okul Öncesi 6 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimi	2
1.2 Anksiyete – Kaygı	3
1.2.1 Sosyal Anksiyete.....	5
1.3 Ebeveyn Tutumları.....	6
1.3.1 Demokratik Ebeveyn Boyutu	8
1.3.2 Otoriter Ebeveyn Boyutu	9
1.3.3 Aşırı Koruyucu Ebeveyn Boyutu	10
1.3.4 Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu	11
1.3.5 Karı Koca Geçimsizliği Ebeveyn Tutumu	11
1.4 Ebeveyn Çocuk İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	12
1.5 Evlilik Uyumu	14
1.6 ARAŞTIRMANIN AMACI	17
1.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	17
1.8 ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER.....	19
1.8.1 HİPOTEZLER	19
2. YÖNTEM.....	20
2.1 Örneklem.....	20
2.2 Veri Toplama Araçları.....	22

2.2.1	Kişisel Bilgi Formu	22
2.2.2	Evlilik Uyum Ölçeği	22
2.2.3	Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği	23
2.2.4	Çocuklar İçin Sosyal Anksiyete Ölçeği.....	25
2.3	İşlem.....	25
2.4	Verilerin Çözümlemesi.....	26
3.	BULGULAR	27
3.1	Çalışmadaki Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	27
4.	TARTIŞMA	31
4.1	Sonuç, Sınırlılıklar ve Öneriler.....	36
KAYNAKLAR	38
EKLER.....	44
EK-1	Onam Formu	45
EK-2	Kişisel Bilgi Formu	46
EK-3	Evlilik Uyum Ölçeği	47
EK-4	Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği	51
EK-5	Çocukta Sosyal Anksiyete Ölçeği	57
ÖZGEÇMİŞ.....	59

KISALTMALAR LİSTESİ

EUÖ: Evlilik Uyum Ölçeği

PARİ: Parent Attitudes Research Instrument (Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği)

SİMGELER LİSTESİ

N: Frekans

S: Standart Sapma

p: Anlamlılık Düzeyi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Çalışmaya Katılan Ebeveynin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	23
Tablo 3.1 Çalışmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	30
Tablo 3.2 Ebeveynin Evlilik Uyumu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğinden Karı Koca Geçimsizliği Puanlarının Yordanmasına İlişkin Aşamalı(Stepwise) Regresyon Analiz Sonuçları.....	32

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Ailenin, doğum öncesi dönemden itibaren çocuk üzerinde yaşamı boyunca etkisini sürdüren bir kurum olduğu bilinmektedir. Yaşamın ilk yıllarında elde edilen bilgiye göre, beceri ve tutumların anne-baba-çocuk etkileşimiyle yetişkinlik yıllarında oynadığı önemli rol, günümüzde daha iyi anlaşılmaya başlamıştır (Aral ve Özdal, 2005). Çocukların aile içinde bireyleşmeye başlamasının, iletişimin sağlanmasıyla başladığı söylenebilir.

Konunun önemli bir değişkeni olan çocuk yetiştirme tutumu ise anne-baba-çocuk üçgeninin iletişimini belirleyen en önemli öğelerinden biri olduğu ifade edilmiştir. Anne babanın birey olarak kişilik özellikleri ve aralarındaki iletişimin önemi, ailenin çocuk yetiştirme yapısını kısmen belirlediği söylenmiştir (Gander ve Gardiner, 2007).

Anne babanın tutumları çocukların duygusal ifadelerini, sosyal becerilerini etkileyen en önemli faktör olduğu söylenebilir. Çocuklar sosyal becerileri, anne babalarıyla ya da bakım veren konumundaki kişilerle ilişki kurarak öğrenmeye başlarlar; daha sonra sosyal gruba kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinler katılır ve sosyal beceriler bu şekilde gelişmektedir (Kandır ve Alpan, 2008).

Anne babanın ilişkisinde yaşanan problemler ve problemlerin çözüm yolları çocuk tarafından gözlenebildiği ve kendi sosyal yaşamına aktarılabildiği belirtilmiştir. Çocuğun özdeşim nesnesinin annesi olduğu ve doğumdan itibaren annesi ile uzun süreli bir ilişki kurduğu düşünüldüğünde; annenin davranış özelliklerinin çocuğun stres verici yaşantısı ile başa çıkmasında ne kadar etkin olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğer anne-baba arasındaki ilişki sağlıklı değilse, anne bu boşluğu doldurmak için ilgisini çocuğa yöneltebilmektedir. Bu da annenin gösterdiği aşırı koruyucu tutumuna neden olabilmekte ve çocuğun ayrılmış bir kişilik geliştirmesini engelleyebilmektedir (Ereymiş, Bellibaş, Özbaran, Demiral Büküşoğlu, Altıntoprak, Bildik, Korkmaz, 2009).

Anne baba ilişkisinin yansımaları olarak okul öncesi çocuklarda korku ve anksiyete yoğunlukta görülebildiği gibi, 4-12 yaşlarda anksiyetenin normal olduğu düşünülebilir. Anksiyete ve korkular; çocukların yaşadıkları dünyaya uyum sağlamalarına, uyum sağlama sürecinde çocukların sosyalleşmelerine, dış dünyaya açılmalarına, sosyal, akademik ve kültürel beklentilere uygun davranış göstermelerine engel olabildiği belirtilmiştir (Aral, Özdal, 2005; Young, Szpunar, 2012).

Bu nedenle çalışmada okul öncesi 6 yaş çocuklarının sosyal anksiyetesi, annenin evlilik uyumu ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle araştırmanın değişkenlerine ilişkin literatür aktarılacak, daha sonra değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkilerine değinilecek ve son olarak da araştırmanın amacı aktarılacaktır.

1.1 Okul Öncesi 6 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimi

Okul öncesi dönemde çocuk hızla gelişim göstermektedir. Gelişim gösterdiği alanların ilk yılda yaşamsal faaliyetler olan uyku, temizlik ve yemeğin belirli bir düzende olması ifade edilmiştir. Başlangıçta dış dünya olarak sadece anneyi algılayan bebek, ilerleyen dönemde annesinin dışında da bir dünya olduğunu anlama durumuna geldiği aktarılmıştır. Zamanla birinci yaşı sonunda yürüme, ikinci yaşta konuşma yeteneği gelişen bebeğin böylece anneden ayrışması söz konusudur (Oktay,2002).

2-6 yaş arasındaki ilk çocukluk evresinde çocuk, sosyal ilişkinin nasıl kurulduğunu, ev dışındaki insanlarla, özellikle kendi yaşlılarıyla nasıl beraber olunacağını öğrenmeye başlamakta; uyum ve işbirliği geliştirdiği belirtilmiştir. Bu yaşlarda oluşan sosyal tavır ve davranışların önemli olduğu söylenmektedir. Çocuğun yaşadığı duygu durum, sosyal çevresine karşı iletişimini etkileyebildiği ifade edilebilir (Yavuzer, 2014).

Bireyin, sosyal gelişim süreci içinde çocukluktan başlayarak hangi davranışların hangi sonuçları doğuracağı ve hangi sonuçların kendi davranışlarından kaynaklı olduğu, hangi sonuçların da kendisi dışından kaynaklandığı konusunda oldukça tutarlı beklentiler geliştirdiği ifade edilmiştir (Argun, 1995).

Çocuk davranış modellerini dünyaya geldiği ilk zamandan itibaren anne ve babasından edindiği belirtilmiştir. İyi-kötü, doğru-yanlış gibi toplumsal değerler de ebeveynlerden kazanıldığı bilinmektedir. Çocuğun sevgi haznesi 0-2 yaşlarında hızla dolduğu ve aile ortamından alacağı sevginin, hayat boyu çevresine göstereceği sıcaklığı da belirlemiş olduğu aktarılmıştır. Kişiliğin de sağlıklı temelleri bu sayede atıldığı ifade edilebilir. Çocuğun temel güven gereksinimi de böyle bir aile ortamında geliştiği, olgunlaştığı ve hayatı boyu devam ettiği söylenmektedir. Çünkü ilk modelleri anne babadan gördükleri bilinmektedir (Kırkinciöglü, 2003).

Ebeveynin çocuk yetiştirme tutumunun, bireyin akran grupları arasında kabul görmesi, kendini doğru ifade edebilmesi ve duygu yönetimini sağlayabilmesi ile doğru orantılı olabileceği söylenebilir. Okul öncesi 6 yaş çocuğunun sosyal ortamda var olabilmesinin temelinde, anne babanın tutumu ve ev ortamındaki iletişim becerilerinin sağlıklı olması söz konusu olabilir.

Ekşi'ye (1990) göre de anne babaların tutumunun doğrudan etkili olduğunu çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde birebir yansımalarının görüldüğünü ifade etmiştir. Çünkü anne babalar çocukları için önemli uyarı kaynakları ve taklit edebilecekleri ilk modelleri olduğunu aktarmıştır. Çocuklar hayatla başa çıkma yollarını ebeveynlerinden öğrenmektedir. Ailenin tutumunun çocuğun ruh sağlığının gelişmesinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, ileride detaylı olarak aktarılacağı gibi, söz konusu tutumlar bu çalışmanın konusunu da oluşturan çocukların sosyal kaygı düzeyleri ile de ilişkili görünmektedir.

1.2 Anksiyete – Kaygı

Anksiyete, en geniş anlamıyla fiziksel ve ruhsal bir bütünlük olan insan yapısında değişik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan gerilimlerin yol açtığı acı verici bir duygusal deneyim olarak tanımlanmıştır. Çocuk da ilk yıllarında baş edemediği birçok uyarıcı ile karşılaşır ve bu travmatik deneyimler, ileride korku ağının temellerini atmaktadır. Yaşamın sonraki yıllarında bireyi aciz bir çocuk durumuna indirgeyecek her bir uyarılma anksiyete alarmına dokunacaktır (Güleç, 2014).

İnsanın temel duygularından ve heyecanlarından biri olan anksiyete, her insan tarafından sık sık yaşanmakta ve insan yaşamını etkilemektedir. Anksiyete ve

korkular; çocukların yaşadıkları dünyaya uyum sağlamalarına, uyum sağlama sürecinde çocukların sosyalleşmelerine, dış dünyaya açılmalarına, sosyal, akademik ve kültürel beklentilere uygun davranış göstermelerine eşlik etmektedir. Aynı zamanda birçok kuramda da, sağlıklı bir kişilik için kaygının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Graham, 1993).

Anksiyete diğer bir söylemle kaygı Alkın'a (2014) göre her insanın yaşayabileceği öznel bir yaşantı olduğundan bahsetmiştir. Kaygı; strese karşı oluşan ve aynı korku gibi kişiye ya da imgesel bir tehlike anında eyleme geçmeye hazırlayan duygu olarak söz etmiştir.

Emmelkamp, Bouman & Schding'e (1994) göre de korku ile kaygı birbirinden farklı duygular olsa da, korku veren durumların çoğunlukla zamanla kaygıya dönüşebildiğini ifade etmişlerdir. Çocukta altı yaşından sonra gelişen korkuların ergenlik dönemine kadar devam ettiğini ifade etmişlerdir.

Kaygının normal düzeyde yaşanması çocukların gelişimini olumlu yönde etkilerken, kaygının yoğun yaşanması başarıyı olumsuz etkilemekte ve gelecekte büyük sorunlara yol açabildiğinden söz edilmektedir. Bu nedenle çocuklardaki kaygının araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan araştırmalarda kaygı ve korkular; çocukların yaşadıkları dünyaya uyum sağlamalarını, uyum sağlama sürecinde çocukların sosyalleşmelerini, dış dünyaya açılmalarını, sosyal, akademik ve kültürel beklentilere uygun davranış göstermelerini etkilediğinden bahsedilmiştir (Aral ve Özdal, 2005).

Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003) anksiyete için kökenini çocukluk yıllarında aldığı bir duygu olduğundan bahsetmişlerdir. Çocukta kaygının oluşmasına neden olan maruz kalınan aşırı reddedici, küçük düşürücü tutumlar, çocuğun fiziksel veya psikolojik baskı altında tutulmasından söz etmişlerdir. Aynı zamanda aşırı koruyucu tutumların, anne-babaların kaygı düzeylerinin yüksek olmasının, birbirine karşıt düşen isteklerinin, boşanmış ailelerde boşandıktan sonra bile devam eden anne-baba arasındaki çekişmelerin de olabildiğini vurgulamışlardır.

Okul öncesi dönemde olan 6 yaş çocuğu için sosyal ilişkiler önemli olmakla beraber yaşadıkları her duyguyu bu alana da aktarabildikleri ifade edilebilir. İlişkilerini etkileyebilen düzeyde yaşadıkları anksiyete ve kaygılar, anne babanın yetiştirme tutumu ile ilişkili olabilir. İlk olarak çocuğun anne babadan sonra etki alanında kaldığı

sosyal ilişkilerine bakılabilir ve bu alanda yaşadığı anksiyetenin yansımından söz edilebilir.

1.2.1 Sosyal Anksiyete

Günümüzde yaygın olarak kullanılan DSM-IV (2005) tanı sınıflama sisteminde yer alan sosyal anksiyete (sosyal fobi) tanım ve kriterleri bulunmaktadır. Bunlar çocuk açısından bakıldığında, küçük duruma düşeceği ya da utanç duyacağı bir biçimde davranacağından korkabildiği ya da anksiyete belirtileri gösterebildiği ifade edilmiştir. Çocuklar tarafından anksiyetenin, ağlama, huysuzluk gösterme, donakalma ya da tanıdık olmayan insanların olduğu toplumsal durumlardan uzak durma olarak dışa vurulabildiği ifade edilmiştir. Çocuklar korkusunun anlamlı ya da anlamsız olduğunu bilmeyebilir.

Ülkemizde 17-34 yaşları arasında sosyal anksiyete tanısı almış 17 hasta ile yürütülen çalışmanın sonuçları, sosyal anksiyetenin 6-19 yaş arasında başladığını göstermiştir (Sevinçok, Şahin ve Yüksel, 1998).

Sosyal anksiyete ile ilişkili olabilecek durumlardan birinin de utanma olduğu söylenebilir. Utangaçlık terimi sosyal anksiyete olarak tanımlanan gerçek ya da beklenti düzeyindeki sosyal değerlendirmelerin kişiler arası durumlarda yarattığı ketlenme olarak tarif edilmektedir. Belli bir durumda bir kişide sosyal anksiyeteye birlikte davranışsal ketlenmeden (içe çekilme, asosyallik) söz ediliyorsa, o kişinin davranışının “utanma” olarak tanımlanabileceği söylenmektedir (Leary ve Kowalski, 1997).

Sosyal anksiyete ve utangaçlığın, bedensel (titreme, terleme, kızarma), bilişsel (başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme korkusu gibi) ve davranışsal (sosyal durumlardan huzursuz olma ve kaçınma) durumlarının benzer olduğunu belirtilmektedir (Beidel, Turner, ve Townsley, 1990; akt. Aydın, 2006).

Utangaç veya sosyal anksiyeteye sahip çocuklar sosyal etkileşimlerde bulunmama eğiliminde olduklarından dolayı normal gelişim gösteren akranlarıyla kıyaslandıklarında tipik gelişimsel öğrenme yaşantılarına sahip olamadıkları ifade edilmiştir (Beidel ve Turner, 2000; akt.; Evren, 2010).

Erwin'e (2000) göre ise çocuk okul öncesi dönemde gittikçe karmaşıklaşan bir sosyal ağ ile etkileşime girmektedir. Doğumdan itibaren ilk etkileşime girdiği ailesi, okul öncesi dönemle birlikte yerini sosyal çevre içinde öğretmen ve akranları ile devam ettirmektedir. Akran ilişkileri bu dönemde yaşamdaki tüm gelişim alanlarını etkilemesi nedeniyle önemli işlevlere sahip olduğunun bilindiğini vurgulamıştır.

Akran ilişkilerini etkileyen korkulu-kaygılı olma durumu, sosyal olmayan davranış gibi psikoloji, mizaç ya da motivasyon ile şekillenebilen durumlar akran ilişkilerinden de etkilenebildiğini göstermiştir. Şöyle ki korkulu-kaygılı olma akranlar tarafından reddedilmeye, dışlanmaya yol açabilmekle birlikte saldırganlık gibi farklı nedenlerle akranlar tarafından reddedilmenin sonucu olarak da ortaya çıkabilmektedir (Gülây,2009).

Bu doğrultuda çalışmanın amacı olan ebeveyn tutumlarının, çocuklarda yaşanan sosyal anksiyete düzeyi üzerinde etkili olabileceği düşünülerek ilişkisi ele alınmaktadır. Böylece ilk olarak sözü edilen ebeveyn tutumları, bunu etkileyen bir diğer değişken olan ebeveynin evlilikteki uyumu, çocuklarda yaşanabilecek sosyal anksiyeteye ilişkin ilişkilere değinilecektir. Araştırmanın soruları aktarılacaktır.

1.3 Ebeveyn Tutumları

Bireyin doğumdan itibaren ömrünün sonuna kadar etkisini sürdürdüğü faktör olan ebeveynler, çocuğun gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğun anne ve babasıyla kuracağı duygusal bağların, onun ileriki yaşamında nasıl bir birey olacağını büyük ölçüde belirleyen etken olduğundan bahsedilmektedir. Aileler çocukların ilk öğretmenleri olduğu bilinmektedir ve anne-babalar günlük yaşam olayları içinde çocuklarının araştırmasına, çevreyle aktif etkileşim içine girmelerine ve gözlemlerini taklit etmeleri yoluyla öğrenmeleri için zengin fırsatlar sunabilmektedir (Gürşimşek, 2002).

Bu dönem kişiliğin oluşumunda, şekillenmesinde, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların ediniminde ve geliştirilmesinde en kritik dönemdir. Tutum; bir kimse, nesne ya da durumla ilgili organize ve sürekli olan inanç, duygu ve eylemleri olarak tanımlanmıştır. Erken çocukluk döneminde çocukların sosyal becerilerini etkileyen etmenlerden biri ebeveyn tutumları olduğu bilinmektedir. (Khine, 2001; Arı, 2005).

Çocukluk döneminde uyumlu yaşayabilme ve uygun davranış geliştirmenin temelleri atıldığına dair görüşler ifade edilmiştir. Çocuk toplumun en küçük birimi olan ailede yaşamaya başladığı ve ilk sosyal etkileşimi de anne ve babayla yaşadığı, daha sonra çevresine yönelmesiyle devam ettiği bilinmektedir (Vaizoğlu, 2008).

Anne ve babalar çocuklarını yetiştirmek için birçok yola başvurmaktadır. Bu yollar o anki koşullara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Anne ve babalar çocuklarının herhangi bir durumda nasıl bir davranış sergilemesi gerektiğini, herhangi bir sorunda nasıl baş etmesi gerektiğini öğrenmelerini ve çocukların kendi kendilerini kontrol edebilme yetisinin gelişmesini desteklediği belirtilmiştir (Akça, 2012).

Çağdaş'a (2002) göre de çocukların yapıcı, yaratıcı, sorumluluk duygusu gelişmiş, duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, kendi kendini denetleyen, sosyal becerileri gelişmiş, başkaları ile olumlu ilişkiler kurabilen bireyler olarak yetişebilmeleri, anne babaların, küçük yaştan itibaren çocukları ile kuracakları sağlıklı iletişime bağlı olduğunu belirtmiştir.

Anne-baba-çocuk iletişimi olumlu duygular ve alışkanlıklar içeriyorsa, her iki taraf için de birlikte geçirilen zaman eğlence ve mutluluk kaynağı olabilmektedir. Çocuğun yaşı ne olursa olsun, onunla kurulan iyi bir iletişim, onda kendine güven ve çevresine saygı gelişimi için en önemli kaynaklardan biri olacağı bilinmektedir (Küçüköyük, 2006).

Her anne-babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevmekte, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görünmekte, bazılarında ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu tutumlar, çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişiminin değişik biçimler kazanmasına neden olabilmektedir (Yavuzer, 1998).

Sümer (2010), anne baba tutumlarının çocukların gerek fiziksel gerek psikolojik sağlıklı gelişiminde önemli rol oynadığını ifade etmiştir. Anne babaların temel değerleri, tutum ve davranışları ebeveynlik bağlamında çocuğa yansıdığını belirtmiştir. Anne babanın tutumu bakımından duygusal sıcaklığı ve davranış kontrolü arasında güçlü bir ilişki olduğunu aktarmıştır.

Yürüme döneminin başlamasıyla çocuk, anne ve babasından tamamen olmasa da uzaklaşmaya ve bu arada diğer insanlarla iletişime geçmeye başlamaktadır. Bu

dönemde ailenin baskıcı bir tutum sergilemesi, çocukta kaygıya ve anne babaya karşı saldırgan davranışlar geliştirmeye neden olmakta, aşırı koruyucu tutumlar ise çocuğun özerklik, güven ve yeterlilik geliştirmesini engellemektedir. İki yaşından sonra çocuk dil gelişiminin artması sayesinde iletişim becerisi gelişen çocuğun çevresini daha iyi anlama, başkalarını anlama ve onlarla etkileşime geçme gücünü arttırmaktadır (Anlıak, 2004).

Dolayısıyla ebeveynlerin, özellikle de okul öncesi dönemde çocuk yetiştirme tutumlarının değerlendirilmesinin önemi büyük olduğu belirtilmiştir. 1930'lardan bu yana, araştırmacılar tarafından ebeveyn doğasını tanımlama çabasıyla farklı ebeveyn özellikleri ortaya konduğu bilinmektedir (Holden, 1997).

Çocuğun sosyal açıdan yetkin bir birey olması için anne babanın çocuklarına karşı sergiledikleri çocuk yetiştirme tutumlarına bağlı olduğu ifade edilmiştir (Erkan, 2010).

Çocuk yetiştirme tutumları ise anne babanın yetiştirilme biçimi, anne baba arasındaki ilişki, ailenin sosyo-ekonomik durumu, çocuğun yaşı ve cinsiyeti gibi birçok faktörden etkilenebilir ve aileden aileye değişkenlik gösterebilir (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Aile ve çocuk alanında çalışan araştırmacılar tarafından çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilgili birçok farklı sınıflandırma mevcut olduğu ifade edilmiştir. Bu sınıflandırmaların birçoğunda demokratik, otoriter ve izin verici anne baba tutumlar yer almıştır. Bu tutumlar dışında daha çok geleneksel toplumlardaki aile yapılarında görülen, anne babanın çocuğu gereğinden fazla kontrol etmesi ve aşırı özen göstermesi davranışlarıyla ortaya çıkan aşırı koruyucu aile tutumu bulunmaktadır (Baumrind, 1966; Levy, 1931; akt.: Afat, 2013).

Okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılan çalışmada ebeveyn kontrolünün olumlu ve olumsuz modelleri olarak aşağıdaki başlıklarla gruplanabilir;

1.3.1 Demokratik Ebeveyn Boyutu

Demokratik ebeveynler, çocuklarından olgun davranış göstermelerini ve kurallara uyma davranışı istediklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynler sıcak ve ilgili olmakla beraber sabırlı ve duyarlı bir şekilde çocuklarını dinlediklerinden bahsetmişlerdir. Aile

içinde alınacak kararlarda çocuklarının kararlarına da önem verdiklerine değinilmiştir (Baumrind, 1966).

Baumrind'e (1980) göre demokratik ebeveynlerde aile içi iletişimlerin sağlanması daha açık olmakla beraber, çocuğa özerklik geliştirmesi için koşulların sağlanabildiğinden bahsetmiştir. Ailede göreceli olarak disiplinin de yer aldığı, çocuğun davranışlarının da gözlemlendiğini belirtmiştir.

İzin verici ebeveyn tutumu, demokratik ebeveyn tutumu ile benzerlik göstermektedir. Demokratik ebeveyn tutumunda olduğu gibi izin verici ebeveyn tutumunda da anne ve baba sıcak ve ilgilidir ancak gerektiği zaman sınırlama getirme konusunda gevşek davrandığı belirtilmiştir (Darling ve Steinberg, 1993).

Her anne-baba çocuk yetiştirme konusunda farklı tutumlar geliştirmektedir. Anne-babalar bazı çocuklarını daha çok sevmekte, bazılarını daha çok koruma altına almakta, bazılarını baskıcı davranmakta, bazılarını ise hoşgörülü yaklaşmaktadır. Dolayısıyla, bu farklı tutumlar farklı kişilik özellikleri taşıyan çocukların yetişmesine neden olmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Belirli boyutlarda yoğunlaşan anne babaların çocuklarına karşı uyguladıkları tutumlarının bir kısmı olumlu iken, bir kısmı da olumsuz olarak değerlendirilebilir. Bu tutumlar çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir.

Türker'e (2012) göre otoriter, aşırı koruyucu, aşırı serbest aile tutumları olumsuz iken, demokratik tutumlar olumlu olarak değerlendirilmiştir. Demokratik aile tutumları dışındaki tüm diğerleri, çocukların kişiliğinin gelişimi üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Belirlenmiş aile tutumları dışında, anne babanın benzer tutumlar sergilememesi, yetiştirme tutumlarındaki tutarsızlık, ödül ve ceza dengesinin bozuk olması, aile içi iletişim ve eş ilişkilerinin bozuk olması gibi olumsuz davranış örnekleri de yine çocuklardaki kişilik gelişimini olumsuz etkileyen faktörler içinde sayılabildiğini belirtmiştir.

1.3.2 Otoriter Ebeveyn Boyutu

Otoriter ebeveynlerin, çocuklarının koydukları kurallara koşulsuz uymalarını ve itaat etmelerini beklediklerinden söz edilmiştir. Bu tür ebeveyn tutumunda çocuklar

kurallara uymadıklarında ceza aldıkları ve çocuklarından görüş alışverişinde bulunmadıklarına değinilmiştir (Maccoby ve Martin, 1983; akt.; Sümer, Aktürk, Helvacı, 2010).

Yine başka bir araştırmada disiplinli ebeveynlerin, çocuklarının mutlak itaat etmeleri, çocukları ile ilişkilerinde mesafe olmasını istedikleri ve çocuklarına serbestçe seçme hakkı vermedikleri ifade edilmiştir (Güngör, 2002).

Maccoby ve Martin (1983) bir araştırmada ebeveynlik, ilgi/kabul (responsiveness) ve talep (demandingness) olmak üzere iki boyut üzerinden ele alındığını belirtmiştir. İlgi/kabul ve talep boyutlarının birbirleriyle kesiştikleri noktalara göre dört bölümlük bir ebeveyn özellik planı tanımlamışlardır. Talep ve kabul etmede yüksek olan ebeveynleri demokratik; talepte yüksek fakat kabul etmede düşük olan ebeveynleri otoriter; talepte düşük, fakat kabulde yüksek olanlar izin verici; talepte de kabulde de düşük olan ebeveynler ihmalkar ebeveynler olarak nitelendirmiştir.

Ebeveynin çocuğa yönelik demokratik ya da otoriter tavırları, tutumları, ona değer verip vermemesi, ergenlik çağında ona yardımcı olup olmaması çocuğun kişilik ve duygusal gelişiminde son derece önemli rol oynadığı ifade edilmektedir (Erdoğan, 2005).

Otoriter aileler, çocuğun davranışını sıkı denetim yoluyla şekillendirmeye çalışmaktadırlar. Böyle ailelerde yetişen çocuklar, zihinsel ve sosyal açıdan yetersizlerdir. Genellikle olumsuz kişilik sergileyen bu tip çocukların akran ilişkileri de zayıf olduğu belirtilmektedir. Birey ilerleyen yıllarda anne babadan bağımsız, özerk bir kişilik geliştirmede çok zorlanmaktadır (Bayraktar, 1998).

1.3.3 Aşırı Koruyucu Ebeveyn Boyutu

Annesel aşırı koruyuculuk, çocuk yetiştirme tutumları açısından çocukların aşırı annesel bakımına eşittir. Bunun anne-çocuk ilişkisindeki göstergeleri ise 4 başlık altında gruplanır. Bunlar; aşırı temas, bebekleştirme, sosyal olgunluğun önlenmesi ve annesel kontrol'dür. Aşırı temas, olağan fiziksel ve sosyal temasın abartılması, anne ve çocuğun ayrılamaması annesel aşırı koruyuculuğun kanıtlarıdır. Bebekleştirme ve çocuğun bağımsızlık gelişiminin engellenmesi, aşırı temasın doğal sonuçlarıdır (Levy, 1966).

Bu tutumla yetiştirilen çocuklar, girişimcilikten ve kendine güvenden yoksun, korkak, çekingen, daima bir başkasının desteğini arayan, sosyal ilişkilerde pasif ve yaşlılarına göre belirli beceriler yönünden yavaş gelişen çocuklardır. Olgunlaşmamış çocuklar olarak görülürler. Hem kendisiyle hem de etrafındaki dünyayla ilgili çok az iç görüye sahiptir (Yavuzer, 1994).

1.3.4 Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu

İlgisiz anne baba çocuğunu ihmal edebildiği, daha da ileri giderek çocuğunu psikolojik olarak reddedebildiği görülmüştür. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarından habersiz olan ve çocuğunun davranışlarına en az kontrol uygulayan ebeveyn olduğu belirtilmiştir (Kuzgun, 1973; akt.; Özben ve Argun, 2002).

Ailede çocuğa karşı olan ilgisizlik çocuğu reddetme duygusundan kaynaklanabildiği öne sürülmüştür. Çocuğun reddedilmesi açık ya da üstü kapalı olarak yaşanabildiği ifade edilmiştir. Açık reddediciliğin başlıca belirtileri, çocuğa hırçın davranma, azarlama, dayak ya da cezaları gereksiz yere uygulama, çocuğu terk etme ya da başka bir yere gönderme ve kötü sıfatlar kullanma gibi görülebildiği belirtilmiştir (Geçtan, 1993).

1.3.5 Karı Koca Geçimsizliği Ebeveyn Tutumu

1990'lı yıllara kadar giderek artan sayıda kadının ekonomik özgürlüğünü kazanır hale gelmesiyle kadın ve erkeğin cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları değiştirmesine neden olduğu şeklinde belirtilmiştir (Bahr, 1990 ; akt.; Kuzucu, 2011).

Bu değişim en çok ev işlerine ve çocuk bakımına yansıdığı ifade edilmiştir. Çünkü ekonomik gücüyle beraber karar sürecine katılan kadın kocasından ev işi ve çocuk bakım görevlerini paylaşmayı talep eder hale gelmiştir (Coltrane, 1995).

Bunun sonucu olarak da, önceden kadının rolü olarak görülen çocuk bakımı ve ev işlerine erkeklerin katılımı artmış ve ev içinde ve dışında cinsiyetler arasında eşitsizlik azalmaya başlamıştır. Babanın çocuk bakımına gösterdiği özeni annenin değerli bulması önemli olduğu ifade edilmiştir. Annenin babanın katılımına ilişkin duygusunun olumlu olması, babanın bebeğiyle yakından ilgilenmesiyle ilişkili bulunmuştur. Böylece ebeveyn sorumluluğunu paylaşan eşlerin genel psikolojik

doyumları yüksek ve evliliğe ilişkin duyguları olumlu olduğu belirlenmiştir. Eşlerinden sosyal destek gören annelerin de problem çözme becerilerinin önemli ölçüde geliştiği saptanmıştır (Garnett, 1987; Ehrensaft, 1987; Cowan, 1988; Harris ve Morgan, 1991; Daly, 1995; Cox ve Paley, 1997; Okanlı 2003; akt; Kuzucu, 2011).

Belsky'e (1984) göre ebeveynlik üç ana güç tarafından etkilendiği öne sürülmüştür. Bu güçler, ebeveynin psikolojik iyi oluşunun, çocuğun özelliklerinin ve destek kaynağının aile üzerindeki etkisi olduğu ile ilgilidir. Bu üç faktörün yüksekliği sonucunda yüksek düzeyde ebeveyn işlevselliği görüldüğünü ifade etmiştir. Bu üç alt sistem içerisinde çocuğun özellikleri ebeveyn uyumu üzerinde en az etkiye sahip olduğunu aktarmıştır. Ebeveynin kişisel psikolojik kaynakları, çocuğun özellikleri ve ebeveyn-çocuk ilişkisini stresten koruyan aile üzerindeki destek kaynaklarından daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Aile sisteminden yüksek düzeyde destek alan ebeveynler çocukları zor özelliklere sahip olsa da durumu kontrol edebildiklerini ileri sürdükleri görülmüştür.

1.4 Ebeveyn Çocuk İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde, öncelikle konu ile ilgili ebeveyn-çocuk ilişkileri araştırmalarına temel oluşturan en erken çalışmalar kısaca özetlenecektir. Daha sonra çocuk yetiştirme tutumları ve okul öncesi çocuklar üzerindeki etkilerini konu alan yurtdışında ve ülkemizde yapılan çağda araştırmalar ve bulguları özetlenecektir.

Üstün (1989) araştırmasında beş-on bir yaşları arasındaki çocukların anne babalarının otoritesini algılama farklarının ortaya çıkarılmasını amaçlamıştır. Ankara Büyük Kolej İlkokulundan 116 öğrenci araştırma kapsamına alınarak çalışma yapılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Çocuk sağlığı ve Eğitimi Bölümü Uygulama Anaokulundan beş-altı yaşındaki 88 öğrenci örnekleme grubuna alınmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde Ki-kare testi uygulanmıştır. Engelleyici ve aktif otorite boyutundaki çocukların, yaşla birlikte anne babanın koyduğu kuralların nedenlerini açıklama oranının arttığı bulunmuştur. Anne babanın koyduğu kuralların nedenlerini açıklayamayanların daha çok beş altı yaşında toplandıkları gözlenmiştir. Çocukların küçük yaşlarda evde otorite olarak anneyi, daha büyük yaşlarda ise hem anne hem de babayı seçtikleri, tek başına otorite olarak babayı kabul etmedikleri bulunmuştur.

Mc Nally, Eisenberg ve Harris (1991) yaptıkları çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme deneyimleri ile değerlerinde tutarlılık ve değişim gösterip göstermediklerini incelemişlerdir. Boylam olarak yapılan çalışmada toplam 32 anneye, annelerin özgürlük ve kontrol, olumlu ve olumsuz etkileşimlerin ifadesi ve disiplin deneyimleri ile ilgili bilgileri içeren Çocuk Yetiştirme Deneyimleri Raporu 8 yıllık bir zaman dilimi içerisinde, çocukları yedi-sekiz yaşından on beş-on altı yaşına gelene kadar beş kez uygulanmıştır. Davranış ve değerlerinde özellikle sekiz yaş döneminde önemli derecede bir denge gözlenmiştir. Orta ergenlik çağında anne kontrolünün yaşla birlikte arttığı saptanmıştır. Olumlu etkileşimlerin dışı vurulmasının çocuğun yaşıyla beraber azaldığı görülmüştür. Anneler oğullarının yaşı büyüdükçe, olumsuz etkileşimlerinin arttığını belirtmişleridir.

Kaya (2003) araştırmasında, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolünü incelemiştir. Çalışmada, anne babaların evlilik uyumsuzluğunun çocukların davranışları üzerindeki etkisinde, ebeveynlerin aşırı kontrol, baskı-disiplin ve çocuklarının reddedici tutumlarının aracı olup olmadığı ve ebeveynlerin demokratik tutum, eşitlik tanıma ve kabullenme davranışlarının bu etkide hafifletici bir rol oynayıp oynamadığı incelenmiştir. Bu amaçla, 8-10 yaşlarındaki 84 çocuğun anne ve babalarına "Çift Uyum Ölçeği", "4-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği", "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği" ve sadece annelere "Aile-Çocuk, İlişkileri Formu (Anne formu)" uygulanmıştır. Bulgulara göre, annelerin saldırganlık ve kin davranışı ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Babalar için ise, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasında, çocuk yetiştirme tutum değişkenleri kontrol altına alınmasından önce ve alındıktan sonra, anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca evlilik uyumsuzluğunun çocuk üzerindeki etkisini hafifletme (tampon görevi görme) rolü için destek sağlanmamıştır.

Sonuç olarak ebeveyn tutumları çocukların duygusal gelişimi üzerinde literatürde ve yapılan araştırmalarda önemli bir değişken olduğunu göstermiştir. Çocukların duygusal gelişimi üzerinde etkisi olan ve bu çalışmanın da konusunu oluşturan diğer bir değişken ise evlilik uyumunun önemidir.

1.5 Evlilik Uyumu

Evlilik, ilişkiler içinde kişiler arası belki de en önemli olan ilişki olduğundan bahsedilmektedir. Evlilik doyumundaki değişkenliği anlamada gerekli koşullardan biri olan evlilikte işleyen kişiler arası süreçler olduğundan söz edilmiştir (Bradbury ve ark., 2000).

Aile, bütün kültürlerde toplumun en küçük ve en temel birimi olmakla beraber birbirleriyle biyolojik, psikolojik ve sosyal ilişkiler içinde olan ve sorumlulukları bulunan bireylerden oluşmaktadır. Aile üç alt sisteme ayrılmıştır; eşler alt sistemi, anne-baba alt sistemi ve kardeşler alt sistemidir. Evlilikle oluşan eşler alt sistemi, en anlamlı kişilerarası ilişkilerden biri olarak görülmektedir (Tutarel-Kışlak, 1997; Özgüven, 2000; Kılıç, 2009).

Evlilik uyumu beş ayrı bölümden oluştuğu söz edilmektedir. Bunlar, eşler arasındaki mutluluk, etkileşim, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi olarak aktarılmıştır. Bunlar içinde mutluluk ve etkileşim birinci boyut, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi de ikinci boyut olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu araştırmacılara göre, mutluluk, ilişkinin hem genel hem de özel alanlarındaki kişisel doyum anlamına gelmektedir. Etkileşim ise birlikte yapılan aktiviteler ve geçirilen vakit olarak tanımlandığı belirtilmiştir. Diğer boyutta yer alan anlaşmazlık ise ilişkideki sözel ve fiziksel çatışma yoğunluğunu açıklamak için kullanılan bir terim olduğundan bahsedilmiştir. Son boyut olan boşanma eğilimi, problemlerle durumlarda boşanma olasılığını düşünme gibi bilişsel ve yakınlarla veya eşle bu konuyu konuşma gibi davranışsal öğeler içermektedir. Ancak bu boyutlar evlilik süresi ve cinsiyet gibi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Yapılan bazı çalışmalarda evlilik uyumunun kişilik özellikleri kadar durağan olduğu bildirilmektedir. Bununla birlikte, yıllar içinde anlaşmazlık ve boşanma eğilimi değişmezken, mutluluk ve etkileşimin azaldığının görüldüğü belirlenmiştir (Johnson ve ark., 1986).

Evlilik uyumu ve evlilik doyum kavramı çok farklı şekillerde tanımlanmış ve ölçülmüş, hatta ilgili literatürde bu kavrama ait on iki farklı tanımla karşılaşılmıştır. Bireyin ilişkilerine ait öznel değerlendirmelerinden yola çıkılarak uyum ya da doyum kavramı farklı tanımlanmaktadır. Uyum, iletişim, doyum ve mutluluk derecesi ile

evliliğin kalitesinin bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Spainer, 1976; Sabatelli, 1984; akt.; Curun, 2006).

Evlilikte yaşanan huzursuzluk ve gerginlik başta çocuklar olmak üzere, aile fertlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle eşler arasındaki uyum ile çocuğun uyumu arasındaki ilişki sıklıkla araştırılan konuların başında geldiğinden sıkça bahsedilmektedir. Ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlık çatışma ile çözülmeye çalışıldığında, çocuk da çözüm yolunun çatışma ile olacağını öğrenmekte ve saldırganlığını arttırdığı belirtilmiştir (Yılmaz, 2001).

Evlilik doyumuyla ilgili çalışmalar birçok çalışmacının, farklı noktalara odaklanarak araştırdığı bir konudur. Bu odaklar, psikolojik faktörler, sosyo-demografik değişkenler ve trendler, ebeveynlik, fiziksel sağlık ve psikopatoloji ya da tüm bunların bir kombinasyonu ile evlilik kalitesinin bazı boyutları ilişkisi olabildiği ifade edilmiştir (Bradbury ve ark., 2000).

Üncü (2007) tarafından doyumun yaşanmadığı evliliklerin genellikle boşanma ile sonuçlandığı söylenmiştir. Bu durumda hem eşleri, hem de boşanan aile çocuklarını olumsuz olarak etkileyen sonuçlar görülebildiği ifade edilmiştir. Bunun üzerinde durulması, bu doyumunu olumlu ya da olumsuz olarak etkileyen faktörlerin belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Evlilik doyumunu ölçen ölçekler genel olarak ebeveynlerin davranışsal olmayan yönlerini değerlendirmek üzere hazırlanmış olup, özellikle ebeveynlerin çocuk yetiştirmede uyguladıkları otoriter, izin verici tarzları, tutumları ve bilişsel anlayışı değerlendirmeye yöneliktir (Çelik, 2006).

Psikoanalitik yaklaşıma göre evlilikteki sorunların ilişkinin iç dengesinin bozulmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. İlişkide, eşlerin birbirlerinden beklentileri hem bilinç düzeyinde, hem de bilinç dışı olduğu, ilişki içinde, ortak fantezilerden ve savunmalardan oluşan bir sistem, ilişkinin niteliğini belirlediği aktarılmıştır. Bu beklentiler karşılandığı müddetçe evlilik içinde uyum devam etmekteyken, artık bir sebeple bunun mümkün olamadığı durumda uyumun bozulduğu ifade edilmiştir. Değişen durumlarda çiftin nasıl karşılık vereceğini, eşlerin karakter özellikleri ve aralarındaki etkileşim özellikleri belirlemektedir (Kastro, 1998).

Başka bir araştırmalarda evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları olduğu belirtilmiştir. İyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi yüksek evlilik kalitesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanmıştır. Evlilik uyumu ayrıca çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımladığı belirlenmiştir (Çabukça, Kışlak, 2002).

Evlilik ve aile işlevlerinin, çocukların kendileri uzun süreli ilişkiler kurarken onları nasıl etkilediğine dair kuşaklararası geçiş araştırmaları yürütülmüştür. Bu araştırmaların sonucunda, boşanmış çiftlerin çocuklarının evlilik döneminde daha zayıf bir iletişime sahip olduğu bilinmektedir ve ebeveyn boşanmasıyla genç kuşağın boşanması arasındaki ilişki aslında öfke ve kıskançlık gibi problemli davranışlarla belirlenmektedir (Amato, 1996).

Anne-baba arasındaki ilişkilerin iyi olması, anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkilemektedir. Babanın varlığı ve anneye desteği, anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Eğer anne-baba arasındaki ilişki sağlıklı değilse, anne bu boşluğu doldurmak için bütün ilgisini çocuğa yöneltebilmektedir. Bu da annenin aşırı koruyucu bir tutum geliştirmesine neden olabilmekte ve çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesini engelleyebilmektedir (Dodson, 1991; Çağdaş, 2002).

Bazı araştırmacılar, eşler arasındaki uyumu ölçerken, eşlerin evlilikleri ile ne hissettikleriyle ilgilenmişler ve eşler arasındaki uyumun belirleyicileri olarak eşlerin evlilik doyumu ya da mutluluğuna ilişkin bizzat kendilerinden aldıkları bilgileri kullandıklarını belirtmişlerdir. Bazı araştırmacılar ise, eşler arasındaki uyumu, eşlerin ayrı ayrı duyguları olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirdiklerinden bahsetmiştir. (Erbek ve ark., 2005).

1.6 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı 6 yaş çocuğunun sosyal anksiyete düzeyi ile ebeveyn tutumları ve evlilik uyumu arasındaki ilişki araştırılacaktır.

1.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yukarıda verilen literatür bilgilerinde belirtildiği gibi, sosyal anksiyetenin 6 yaş çocuklarında; annenin tutumlarının ve annenin baba ile evlilik uyumu arasında ilişki olabildiği ve etkileyebildiği yönündedir.

Çocuk gözlerini dünyaya açtığından itibaren yaşamının en önemli dönemlerini geçirdiği ortam ailesi olarak bilinmektedir. İlk deneyimlerini aile ortamında yaşar ve ailesi ile kurduğu iletişim sayesinde kendisini bir birey olarak tanımasına zemin oluşturmaktadır. Eğer aile ile sağlıklı ilişki kurabilirse, benliğine yönelik algısı da sağlıklı olacaktır. Kurduğu ilişkilerle de çocuk, çevresine karşı insanları tanımayı ve onlara karşı güven oluşturmayı öğrenmektedir. Böylece diğer insanlarla da sağlıklı iletişim kurabilmenin temelini oluşturmaktadır. Yapılan son çalışmalarda, ailenin çocukla iletişiminin kalitesinin çocuğun sosyal ve kişilik gelişimi açısından önemi vurgulanmaya başlanmıştır (Akyol, 2005).

Erikson 1-3 yaşlar arasındaki dönemi “özerkliğe karşı utanç ya da kuşku” olarak adlandırmaktadır. Bir yaşına gelmiş çocuk yürüme ve konuşmanın gelişmesiyle birlikte kısmen anneden bağımsız hareket eder ve kendi istekleri doğrultusunda girişimlerde bulunmaya başlamaktadır. Yapmak istedikleri kısıtlanmayan ve yaptıkları yüzünden cezalandırılmayan çocukta özerk bir biçimde davranabilme yeteneği gelişmektedir. Aksi durumda ise çocukta kuşku ve utanç duyguları gelişir ve özerk hareket etme becerisinden yoksun kalması söz konusudur (Senemoğlu, 1998).

Okul öncesi dönemde çocuk kendini giderek genişleyen sosyal ilişkiler ağının içinde bulmaktadır. Çocuk bu dönemde giderek daha bağımsız davranabilmekte hatta kimi durumlarda başkalarının haklarını ihlal edebilmektedir. Anne baba ve öğretmen, çocuğun girişimcilik becerisinin gelişimi için onun başkalarının sınırlarını zorlamadan

girişimlerde bulunmasını sağlayacak fırsatlar yaratarak girişimlerini desteklemeleri gerekmektedir (Bayhan ve Artan, 2004).

Sosyal-duygusal gelişim süreci incelendiğinde okul öncesi dönemin bu gelişim alanı için büyük önem taşıdığı görülmektedir. 0-6 yaş dönemi çocuğun sosyal-duygusal gelişiminde temellerin atıldığı, önce ailede daha sonra da okulda sosyalleşme deneyimleri yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan deneyimler çocuğun ilerideki yaşamındaki sosyal ilişkilerine temel oluşturması açısından önemlidir. Çocuk bu dönemde toplum içinde nasıl davranması gerektiğini ve insan ilişkilerini kavramaya başlamaktadır (Kandır ve Alpan, 2008).

Çocuğun sağlıklı olarak yetişmesi ve olumlu kişilik yapısı geliştirebilmesinde anne babanın çocuk yetiştirme tutumları büyük önem taşımaktadır. Çocuğun ileride kendisine ve topluma faydalı bir birey olmasını sağlamak için olumlu çocuk yetiştirme tutumlarının önemi büyüktür (Yavuzer, 2003).

Anne babanın çocuk yetiştirme tutumları, çocuklarının nasıl bir kişilik geliştireceklerine zemin sağladığı söylenebilir. Pek çok araştırmacı da anne ve babasıyla olan iyi bir ilişkinin genç ve erişkin ruh sağlığına da etkisi olabildiği söz konusu olabilir. Çocuklar anne babalarını gözlemleyerek birçok davranışı öğrendikleri söylenebilir. Örnek alma sürecindeki çocuklar anne babanın birçok kişilik özelliğini taklit ederken, ahlaki ve kültürel değerlerini de benimseyebilirler.

Batı literatüründe eşler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma ve araştırmaların yapılmasına karşın, ülkemizde bu konuyla ilgili yaklaşımların çok sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmada çatışma ve boşanmanın davranış ve uyum sorunları üzerindeki rolleri incelenmiştir. Eşler arasındaki uyumun çocuklar üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği bu çalışmada, çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının psikolojik sorun düzeyleri ve anksiyete düzeylerinin, çatışmasız ebeveynlerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu; çatışmasız ebeveynlerin çocuklarının, çatışmalı ve boşanmış ebeveyne oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları ortaya çıktığı ifade edilmiştir (Şirvanlı Özen, 1999; akt.; Erbek ve ark., 2005).

Annenin çocuk yetiştirme tutumu kadar babanın tutumunun da önemli olduğu belirtilmektedir. Türk toplumunda ise çocuk bakımı annenin görevi olarak

görülmektedir. Annenin çocukla geçirdiği zaman ve kurduğu iletişimin babadan daha fazla olması söz konusudur (Yörükoğlu, 2004).

1.8 ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER

1.8.1 HİPOTEZLER

Sosyal kaygı, ebeveyn tutumları ve evlilik uyumuna ilişkin oluşturulan araştırma soruları şunlardır:

1. Evlilik uyumu ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar sosyal anksiyete ilişkisini yordamakta mıdır?
2. Ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar, sosyal anksiyete ilişkisini yordamakta mıdır?

Literatür çalışması sonucunda yapılan araştırmaların bulguları incelenerek, araştırma sorularına yönelik oluşturulan hipotezler şunlardır:

1. Evlilik uyumu ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar sosyal anksiyete ilişkisini olumsuz yönde yordamaktadır.
2. Ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan ev kadınlığını reddetme, çocukta sosyal anksiyete ilişkisini olumlu yönde yordamaktadır.
3. Ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan aşırı koruyucu annelik, çocukta sosyal anksiyete ilişkisini olumlu yönde yordamaktadır.
4. Ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan karı koca geçimsizliği, çocukta sosyal anksiyete ilişkisini olumlu yönde yordamaktadır.
5. Ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan baskı ve disiplin, çocukta sosyal anksiyete ilişkisini olumlu yönde yordamaktadır.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Araştırma betimsel, kesitsel ve korelasyonel bir çalışma olacaktır. Tarama Modeli kullanılmıştır.

2.1 Örneklem

Yapılan çalışmadaki örnekleme, İstanbul ilinde bulunan özel anaokullarında öğrenim gören, 6 yaş aralığında, okul öncesi çocukları ve çoğunluğu anne olmak üzere bakım verenler oluşturmaktadır. Katılımcı anneler uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir ve araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Katılanların %98,8'ini (N=79) kadın, %1,3'ini (N=1) erkek ebeveynler oluşturmaktadır. Katılımcı ebeveynlerin yaşı, kaç çocuk sahibi olduğu, 6 yaşında olan çocuğunun doğum sırası, çalışma durumu, eğitim durumu ve evde ebeveyni dışında yaşayan biri olup olmadığı gibi değişkenler hakkındaki bilgiler *Tablo 2.1*'de verilmiştir. Seçilen örnekleme göre, ilçelerden gerekli izin yazıları İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış, araştırmanın içeriğinin incelenmesi için tez önerisi, alınan izin belgesiyle M.E.B'e bağlı, EARGED'e (Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı) gidilerek uygulama yapmak üzere, onay yazısı alınmıştır.

Tablo 2.1. Çalışmaya Katılan Ebeveynin Sosyo-Demografik Özellikleri

Yaş	N	%
28-30	4	5.1
32-34	9	11.3
35-37	21	26.3
38-40	19	23.9
41-43	11	13.8
44-46	14	17.6
48	2	2.5
Cinsiyet	N	%
Kadın	79	98.8
Erkek	1	1.3
Evlilik Yılı	N	%
7-10	41	51.4
11-14	23	28.9
15-18	12	15.1
19	1	1.3
25	1	1.3
Çocuk Sayısı	N	%
1	48	60.0
2	31	38.8
3	1	1.3
Doğum Sırası	N	%
1	56	70.0
2	24	30.0
3		
Çocuğun Yaşı	N	%
6	80	100.0
Çalışma Durumu	N	%
Evet	47	58.8
Hayır	33	41.2
Eğitim Durumu	N	%
Hiç Okumadım		
İlkokul Terk	1	1.3
İlkokul		
Ortaokul		
Lise	4	5.0
Üniversite/Mezun	53	66.3
Yüksek	22	27.5
Lisans/Doktora		
Evde Yaşayan Kişiler	N	%
Evet	14	17.5
Hayır	64	80.0
N=80		

2.2 Veri Toplama Araçları

2.2.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılanların anne olduğu, annenin yaşı, kaç yıllık evli olduğu, kaç çocuk sahibi olduğu, 6 yaş çocuğunun doğum sırası, çalışma durumu, eğitim durumu ve evde yaşayanlar gibi değişkenler hakkında bilgi alınması amaçlanarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

2.2.2 Evlilik Uyum Ölçeği

Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen EUÖ, 15 maddelik bir ölçektir. EUÖ, genel evlilik uyumunu, bazı konularda anlaşma ve anlaşamamayı, ilişki tarzını ölçmek üzere geliştirilmiştir. EUÖ, bir genel uyum sorusu, olası anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ile çatışma çözme, bağlılık ve iletişimi ölçen altı soruyu kapsamaktadır.

Ölçekteki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. En düşük uyumsuzluk puanı 2, en yüksek uyum puanı 58 olarak belirlenmiştir ancak puanlama daha sonra basitleştirilmiş ve toplam puan 60'a indirilmiştir (Taysi,2007).

EUÖ'nin orijinal puanlamasının oldukça karmaşık olması nedeniyle Hunt (1978), alternatif bir puanlama işlemi geliştirmiştir. Daha sonra Freeston ve Plechaty (1997) ölçekle ilgili psikometrik eleştirileri dikkate alarak, iç tutarlık, test-tekrar test, ölçüt geçerliği, faktör analizi, madde test analizi, kesme puanı noktası gibi incelemelerle, EUÖ'yi tekrar değerlendirmişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda ele alınan puanlama işleminde, puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. En düşük uyum puanı 2, en yüksek uyum puanı 58; kesme noktası ise 43'tür. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise .90'dır. Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması, Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılan, EUÖ'nin güvenirliğine ilişkin bulgular yeterli görülmüştür. İç tutarlık katsayısı orjinaline yakın düzeyde ve iki yarım test güvenirliği de ölçeğin Türk örnekleminde kullanılabileceğini göstermektedir. Faktör analizi sonucunda, birinci faktör "Anlaşma" (ilk 9 madde) ve ikinci faktör (son 6 madde) "Tarz" olarak, iki faktörlü yapı doğrulanmıştır.

Anlaşma alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar bize kişinin evliliğinde, arkadaşlar, aile, ekonomik ve cinsel konular gibi temel konularda eşiyle anlaşma derecesinin yüksekliğini göstermektedir. Tarz alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar ise evlilikteki ilişki tarzının olumluluğunu ifade etmektedir. Her iki faktör ayrı alt ölçekler olarak ele alınmıştır. Ölçeğe ait puanlamada Freeston ve Plechaty (1997) sistemi daha uygun bulunmuştur.

Bu durumda toplam puan 58, kesme noktası ise 43 olarak ele alınmıştır. Toplam puanın yüksekliği genel evlilik uyumunun yüksekliğini ifade etmektedir. Ayrıca kesme noktası olan 43 puandan az puan elde eden grup uyumsuz, söz konusu değerden çok puan elde eden grup ise uyumlu evliliğe sahip olan katılımcılar olarak sınıflara ayrılabilir.

Bu çalışmada kullanılan Evlilik Uyum Ölçeğinin araştırmadaki güvenilirlik değerlerini belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik kat sayısı .619 olarak bulunmuştur. Ölçekte bulunan cinsellik maddesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülmediği için çıkartılmıştır.

2.2.3 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

PARI'nin orijinali ABD'de Schaefer ve Bell (1958) tarafından geliştirilmiştir. Annelerin aile hayatı ve çocuklarına yönelik duygularını değerlendirmek amacıyla yapılandırılmış olan bu ölçeğin orijinali 15 maddeden oluşmuştur.

Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlanması Le Compte, Le Compte ve Özer (1978) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ölçekteki ifade sayısı 60'a indirilmiş olup yapılan güvenilirlik çalışmasında test-tekrar test korelasyon katsayısı 0.58-0.88 arasında bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Alt boyutların Cronbach's alfa katsayıları; aşırı koruyuculuk 0.83, demokratik 0.40, ev kadınlığı rolünü reddetme 0.77, geçimsizlik 0.65, sıkı disiplin 0.77 olarak bulunmuştur (Şanlı, Öztürk, 2012).

Uyarlama çalışmalarından bir diğeri Küçük (1987) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Türkçe formunun II., III. Ve IV. Alt ölçeklerinin yapı geçerliliği test edilmiştir.

Her maddenin “hiç uygun bulmuyorum”, “biraz uygun buluyorum”, “oldukça uygun buluyorum” ve “çok uygun buluyorum” şıklarından birinin seçilmesi ve işaretlenmesi istenir.

Maddelere verilen “hiç uygun bulmuyorum” yanıtına 1 puan, diğerlerine sırasıyla 2,3 ve 4 puan verilir. Ancak 29. ve 44. Maddelere verilen yanıtlar tersine puanlanır. Her alt testteki toplam puanın yüksekliği, o boyutta yansıtılan tutumun onaylandığını gösterir.

Bu çalışmada kullanılan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin araştırmadaki güvenilirlik değerlerini belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Alt ölçeklerin korelasyonlarında Aşırı Koruyucu Annelik Boyutunda cronbach alfa .773 iken Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu .397 , Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu ise .515 , Karı koca Geçimsizliği Boyutu .632 ve Baskı ve Disiplin Boyutu .425 olarak bulunmuştur.

PARI'nin içerdiği Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin alt ölçekleri aşağıdaki gibidir.

Faktör I: *Aşırı Koruyucu Annelik Boyutu:* 16 item içeren bu faktör annelerin aşırı kontrol, müdahale, çocuktan çalışkan, faal ve bağımlı olmasını isteme ve çocuğun da bunu anlaması gerektiğine inanma gibi özellikleri içermektedir.

Faktör II: *Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu:* Bu boyutu içeren itemlerde çocuğa eşit haklar tanıma, onunla arkadaşlık etme ve birçok şeyi paylaşabilmeyi kapsayan itemler vardır.

Faktör III: *Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu:* Annenin ev kadınlığından hoşnutsuzluğunu yansıtan 13 itemden oluşmuştur. Yeni doğan bebeğin bakımından ürkemek, sinirlilik, çocuklarla bir arada uzun süre kalmaktan hoşlanmamak gibi konuları içermektedir.

Faktör IV: *Karı-Koca Geçimsizliği (Aile içi çatışma) Boyutu:* Evlilik hayatındaki genel gerginliği içeren 6 ifade yer almaktadır. Kocanın düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı ve karı-koca geçimsizliğinin çocuk yetiştirmedeki rolünü içeren itemlerden oluşmuştur.

Faktör V: Baskı ve Disiplin Boyutu: Bu boyut çocuğun tepkilerini bastırıcı ve olumsuz çocuk yetiştirme tutumunun yansıtır. Katı disipline inanma, çocuğu zorlama ve anne-babanın mutlak hakimiyetine inanma gibi konuları kapsayan toplam 16 itemden oluşmuştur (Öner, 1997).

2.2.4 Çocuklar İçin Sosyal Anksiyete Ölçeği

1988 yılında La Greca ve arkadaşları tarafından geliştirilen öz bildirim dayalı bir ölçektir. 10 sorudan oluşan bu ölçek 1993'de gözden geçirilmiş ve 18 soruluk yeni bir ölçek haline getirilmiştir.

Yazarlar, maddelerin hazırlanmasında sosyal anksiyetenin iki bileşenini göz önünde tuttıklarını bildirmektedirler. Olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal ortamlarda duyulan sıkıntı/ rahatsızlık ölçeğin 10 soruluk ilk biçimindeki tüm sorular ikincide de yer almaktadır. İlk biçim üç seçenekte yanıtlanmaktadır. İkinci biçimde beşli likert tipi tercih edilmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 18-90 arasındadır (Demir,2000).

Bu çalışmada kullanılan Çocuklar için Sosyal Anksiyete Ölçeğinin araştırmadaki güvenilirlik değerlerini belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .658 olarak bulunmuştur.

2.3 İşlem

Çalışmaların verileri Nisan-Haziran 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanmaya başlamadan önce katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair yazılı onay alınmıştır. Öğrenci için hazırlanmış olan veriler annesinin bilgisi doğrultusunda uygulanmıştır. Uygulama

ortalama 15 dakika sürmüştür. Annelere verilen ölçek elden zarf ile verilmiş olup geri dönüşünü kapalı zarfla geri göndererek sağlamışlardır. Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Korelasyon Analiz; çocuk için sosyal anksiyete puanları, evlilik uyum puanları ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum puanlarına göre incelenmesi için Stepwise Regresyonu uygulanmıştır.

2.4 Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın amacına yönelik toplanan veriler değerlendirilerek IBM SPSS 20.0 istatistik paket programına girilmiştir. İstatistiksel analizler bu program yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

3. BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle araştırmanın değişkenlerinin birbirleri ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla yapılan korelasyon analizlerine ilişkin bulgular aktarılmaktadır. Daha sonra araştırmanın yordayıcı değişkenlerinin sonuç değişkeni üzerindeki yordayıcı gücünü incelemek amacıyla yapılmış olan aşamalı (Stepwise) regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

3.1 Çalışmadaki Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu bölümde öncelikle tüm değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş, daha sonra evlilik uyumu ve ebeveyn tutumların sosyal anksiyeteyi yordayıcı gücünü incelemek amacıyla aşamalı regresyon analizi yapılmıştır.

Değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve değişkenler arası korelasyon değerleri *Tablo 3.1*'de sunulmuştur.

Tablo 3.1 Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları ile Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	$\bar{X}(Ss)$	1	2	3	4	5	6	7
1.Aşırı Koruyucu	49.04(6.3)	1						
2.Demokratik	21.89(5.61)	.207	1					
3.Ev-Kadınlığını Reddetme	39.85(8.04)	.511***	.090	1				
4.Karı-koca Geçimsizliği	18.88(3.3)	.508***	.187	.440***	1			
5.Disiplin	52.84(7.29)	.620***	.194	.397***	.351**	1		
6.Sosyal Anksiyete	39.67(11.07)	.033	-.024	.117	.080	.039	1	
7.Uyum	36.51(4.3)	.051	.017	.330***	.402***	.025	-.281*	1

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi annelerin Evlilik Uyumu boyutu ile Çocuğun Sosyal Anksiyete Düzeyi boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.281$, $p < .05$).

Annenin Evlilik Uyumu boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum ölçeğinin karı koca geçimsizliği alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .402$, $p > .001$). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum ölçeğinin karı-koca geçimsizliği alt boyutu ile aşırı koruyucu annelik alt boyutu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .508$, $p < .001$).

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyutu olan ev kadınlığını reddetme ile aşırı koruyucu annelik boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .511$, $p < .001$). Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden olan karı-koca geçimsizliği boyutu ile ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .440$, $p < .001$).

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden olan baskı ve disiplin boyutu ile aşırı koruyucu annelik boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur($r=.620, p<.001$). Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden olan baskı ve disiplin boyutu ile ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur($r=.397, p<.001$).

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden olan baskı ve disiplin alt boyutu ile karı-koca geçimsizliği alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur($r=.351, p<.001$). Evlilik Uyum ölçeği ile Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutum ölçeğinin alt boyutu ev kadınlığını reddetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur($r=.330, p<.001$).

Söz edilen değişkenler dışındaki diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendikten sonra ebeveyn tutumu ölçeğinin alt boyutları ve evlilik uyum ölçeğinin alt boyutları bağımsız, anksiyete puanları bağımlı değişken alınarak aşamalı (Stepwise) regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar *Tablo 3.2'*de gösterilmektedir.

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilerden sonra, araştırmanın yordayıcı ve yordanan değişkenleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları *Tablo 3.2'*de gösterilmektedir.

Tablo 3.2 Sosyal Anksiyetenin Yordanmasına İlişkin Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

	B	BETA	R ²	R ² Δ	F	t
Evlilik Uyumu	-.725	-.290	.084*	.084	5.50	-2.345
Karı Koca Geçimsizliği	1.257	.373	.199*	.115	7.33	2.913

*P<.05

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, regresyon sadece Evlilik Uyumu ve Karı Koca Geçimsizliği değişkenleri anlamlı yordayıcılar olarak girmiş, diğer değişkenler denkleme girmemiştir. Denkleme ilk olarak Evlilik Uyumu değişkeni girmiş ve %8 kadar varyans açıklamıştır ve bu da anlamlı bir değerdir ($F(1.60) = 5.50, p < .05$). Daha sonra ikinci olarak Karı Koca Geçimsizliği regresyon denklemine girmiş ve açıklanan varyans %20’e yükselmiştir ve bu da anlamlı bir değerdir ($F(2.61) = 7.334, p < .05$).

4. BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Bilindiği gibi bu çalışmanın amacı ebeveyn tutumları, evlilik uyumu ve çocuklardaki sosyal anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle sözü edilen değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiş, daha sonra evlilik uyumu ve ebeveyn tutumları yordayıcı, sosyal anksiyete yordanan değişken olarak ele alınarak aşamalı regresyon analizleri yapılmıştır.

Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde evlilik uyum değişkeni ile çocukta sosyal anksiyete değişkeni arasında olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Yaptığım araştırmanın amacını kapsayan bir sonuç gözlenmiştir. Alisinanoğlu ve Ulutaş'a (2003) göre anksiyetenin kökenini çocukluk yıllarında aldığı bilinen bir duygu olduğu ifade edilmiştir. Çocukta kaygının oluşmasına neden olan maruz kalınan aşırı reddedici, küçük düşürücü tutumlar, çocuğun fiziksel veya psikolojik baskı altında tutulmasından söz etmişlerdir. Aynı zamanda aşırı koruyucu tutumların, anne-babaların kaygı düzeylerinin yüksek olmasının, birbirine karşıt düşen isteklerinin, boşanmış ailelerde boşandıktan sonra bile devam eden anne-baba arasındaki çekişmelerin de olabildiğini vurgulamışlardır.

Annenin ilişkisinde yaşadığı problemleri çözme yolları, çocuk tarafından model alındığı söylenebilir. Bu ilişkinin nedeni Türkaslan'ın (2007) da araştırmasında aktardığı gibi eğer aile içinde yaşanan bir gerginlik ya da mutsuzluk varsa çocuk bu süreci fark etmektedir. Anne baba arasındaki tartışmanın sık yaşandığı ailede, çocuk farkında olmadan anne babasının ruhsal durumunu okumayı öğrenebilmektedir. Çocuk ev ortamında anne ve babasının duygusal iniş çıkışlarına şahit olabildiği, kaygıyı da bu paralellikte yaşayabildiği söylenebilir.

Ereymiş ve ark.'ları (2009) da ifadesinde çocuğun özdeşim nesnesinin annesi olduğu ve doğumdan itibaren annesi ile uzun süreli bir ilişki kurduğu düşünüldüğünde; annenin davranış özelliklerinin çocuğun stres verici yaşantısı ile başa çıkmasında ne kadar etkin olduğu ortaya çıktığı şeklindedir. Eğer anne mutsuz ise çocuğuna karşı eğilimi ve ilgisi de bu paralellikte etkilenebilir. Çünkü duygusal doyumu güçlü olan

anneninin huzursuz olmadığı, stres yaşamadığı ve iletişimini sağlıklı kurabildiği ifade edilebilir.

Goleman (1996) aileyi, duygularımızın oluştuğu ilk sosyal ortam olarak belirtmiştir. Kendimiz ve diğerleri hakkında ne gibi duygusal tepkiler vereceğimizi, bu duygularla ilgili düşüncelerimizi ve nasıl ortaya koyacağımızı aile içerisinde öğrenildiğini ifade etmiştir. Duyguların öğrenildiği bu ilk sosyal ortam olan ailede, çocuklara duygularını nasıl ifade edecekleri, nasıl düşünecekleri ve nasıl davranacakları doğrudan öğretilmediğine, daha çok eşler arasındaki duygusal alışveriş bunun için model oluşturduğuna değinilmiştir. Bu çalışmanın kapsamında olan evlilik uyumunun anne için olumlu olması özellikle çocuğun sosyal gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Çünkü annenin baba ile yaptığı paylaşımlarda kendini rahat ifade edebilmesi, sevgi alışverişinin karşılıklı olması ve duyguların doğru aktarılması çocuğun gözlemlediği önemli unsurlar olduğu ifade edilebilir. Çocuk da yaşadığı ortamdaki huzuru, duyguların önemini ve gözlemlediği modellerinin nasıl iletişim kurduklarını fark edebilir ve kendi çevresindeki yaşlılarıyla sürecini bu şekilde devam ettirebilir.

Aynı şekilde Bandura'nın (1979) sosyal öğrenme teorisine göre, çocuk uyumsuz davranış örneklerini gözlem yoluyla öğrenmektedir. Evliliklerindeki uyumsuzluk nedeniyle ebeveynlerin olumsuz davranış örnekleri sergilemeleri kaçınılmaz hale gelebilir; ebeveynlerin psikolojik problemleri de artabilir. Bu durum ise ebeveynin çocuklarıyla olan iletişimini olumsuz etkileyerek çocukların problem davranış geliştirmelerine ve olumsuz davranışları model almalarına neden olabilir (Henderson vd., 2003; akt; Özbey, 2012).

Ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan aşırı koruyucu annelik ile ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan karı koca geçimsizliği arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Erermiş ve ark. (2009) araştırmasında eğer anne-baba arasındaki ilişki sağlıklı değilse, anne bu boşluğu doldurmak için ilgisini çocuğa yöneltebileceğini aktarmıştır. Bu da annenin gösterdiği aşırı koruyucu tutumuna neden olabilmekte ve çocuğun ayrılmış bir kişilik gelişmesini engelleyebildiğinden söz edilmiştir.

Çağdaş'ın (2002) aktarımına göre de anne-baba arasındaki ilişkilerin iyi olması, anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkilemektedir. Babanın varlığı ve anneye desteği, anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır.

Jennings'in (1991) araştırma sonucunda; sosyal çevresiyle düzenli olarak görüşen, etkileşimde bulunan ve psikolojik destek alan annelerin, böyle bir sosyal desteği olmayan annelere göre, çocuklarına karşı daha sorumlu davrandıkları ve daha olumlu tutum geliştirdikleri, çocuklarını daha fazla ilgi gösterdikleri ve gereksiz kontrol içeren davranışları daha az sergiledikleri ifade edilmektedir.

Ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan ev kadınlığını reddetme ile ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan aşırı koruyucu annelik arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuç değildir. Çünkü reddedici tutuma sahip anneler, çocuğu çeşitli nedenlerden dolayı istememekte ve ona karşı düşmanca duygular beslemektedirler (Çağdaş 2002).

Ev kadınlığını reddetme alt boyutu annenin ev işlerini reddetmesi değil, çocuğunu reddetmesi olarak yorumlanabilir. Aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveyn ise gerektiğinden fazla çocuğuna ilgi ve özen ve kontrol göstermektedir. Çocuğun gereksinim duymadığı olaylarda bile müdahale etmekte, çocuğun yapması gereken birçok şeyi, çocuk üzülmesin, yorulmasın, zorlanmasın düşüncesiyle kendileri yapmaktadır (Navaro, 1989; Tuzcuoğlu, 2003).

Ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan karı koca geçimsizliği boyutu ile ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Çalışmanın sınırlılıkları dışında olsa da bu iki bağımsız alt değişkenin ilişkisi açıklanabilir. Bu durumu 1990'lı yıllara kadar giderek artan sayıda kadının ekonomik özgürlüğünü kazanır hale gelmesiyle kadın ve erkeğin cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları değiştirmesine neden olduğu şeklinde belirtilmiştir (Bahr, 1990). Bu değişim en çok ev işlerine ve çocuk bakımına yansdığı ifade edilmiştir. Çünkü ekonomik gücüyle beraber karar sürecine katılan kadın kocasından ev işi ve çocuk bakım görevlerini paylaşmayı talep eder hale gelmiştir (Coltrane, 1995).

Bunun sonucu olarak da, önceden kadının rolü olarak görülen çocuk bakımı ve ev işlerine erkeklerin katılımı artmış ve ev içinde ve dışında cinsiyetler arasında eşitsizlik

azalmaya başlamıştır. Babanın çocuk bakımına gösterdiği özeni annenin değerli bulması önemli olduğu ifade edilmiştir. Annenin babanın katılımına ilişkin duygusunun olumlu olması, babanın bebeğiyle yakından ilgilenmesiyle ilişkili bulunmuştur. Böylece ebeveyn sorumluluğunu paylaşan eşlerin genel psikolojik doyumları yüksek ve evliliğe ilişkin duyguları olumlu olduğu belirlenmiştir. Eşlerinden sosyal destek gören annelerin de problem çözme becerilerinin önemli ölçüde geliştiği saptanmıştır (Garnett, 1987; Ehrensaft, 1987; Cowan, 1988; Harris ve Morgan, 1991; Daly, 1995; Cox ve Paley, 1997; Okanlı 2003; akt; Kuzucu, 2011).

Ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan baskı ve disiplin ile ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan aşırı koruyucu annelik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Çünkü çocuklarına karşı otoriter tutum içinde olan ailelerin, çocuklarının koyulan kurallara hiçbir koşul üretmeden uymalarını ve kendilerine itaat etmelerini bekledikleri görülmüştür. Ebeveynlerin çocuklara bu kuralların nedeni açıklama ihtiyacı bulmadıklarına da değinilmiştir. Çocuk ebeveyni tarafından koyulan bu kurallara sadece anne babası öyle istediği için sorgulamadan uymak zorundadır. Bu tutumu benimsemiş olan ailelerde yaşayan çocuklar, kurallara uymadıklarında anne babaları tarafından cezalandırılırlar (Demir ve Şendil, 2008).

Aşırı koruyucu annelik boyutunda ise, ailede ebeveynin çocuğuna karşı sevgi ve ilgisini çok fazla gösterdiği ve her ihtiyacını çocuğunun yerine karşıladığı ifade edilmiştir. Bu tutum içinde yetişen çocuklar, bütün yaşamları anne-babaları tarafından kontrol edilerek yönetildikleri için özgüveni olmayan, daha fazla bağımlı davranışlar gösteren, duygusal kırıklıkları olan, ya da sorumluluk alma yönünden gelişmemiş olabilmektedirler (Yavuzer, 2006).

Ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan baskı ve disiplin ile ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan ev kadınlığını reddetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Çünkü ebeveynlerin kendi aralarındaki çatışmalarının çocuklar üzerinde disiplini sağlama ile ilgili sorunları yaşamalarına neden olduğu ve bunun sonucunda da çocuklardaki anti sosyal davranışlara yol açtığı belirtilmektedir (Üstündağ, 2009; akt; Özbey, 2012).

Ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan baskı ve disiplin ile ebeveyn tutumu değişkeninin alt boyutu olan karı-koca geçimsizliği arasında anlamlı ilişki

bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuç değildir. Ancak Üstündağ (2009), ebeveynlerin kendi aralarındaki çatışmalarının çocuklar üzerinde disiplini sağlama ile ilgili sorunları yaşamalarına neden olduğu şeklinde açıklamıştır. Konu ile ilgili karı koca ilişkisinde çatışmalar yaşansa da annelerin çocuklarına karşı tutumlarında baskı ve disiplin tutumu gösterebilecek önemli bir farklılığın olmadığı ve konunun araştırmalarda sınırlı düzeyde olduğu söylenebilir.

Evlilik uyum değişkeni ile ebeveyn tutum değişkeninin alt ölçeklerinden olan ev kadınlığını reddetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Bu süreci Shelton ve Harold (2007) yaptıkları çalışmada, aile içi ilişkilerde dışa vurulan olumsuz duyguların, evlilik çatışması ve çocuğun kaygı- depresyon, saldırganlık gibi sorunları arasındaki ilişkide aracılık ettiğine vurgu yaparak açıklamaktadır. Bir başka bakış açısı olarak annenin çocuğuna karşı gösterdiği ilgisiz davranış, sinirlilik hali ve tahammül düzeyinin eksikliği, annenin evliliğinde de olumsuz yansımalar olarak gözlenebilir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarından habersiz olan ve çocuğunun davranışlarına en az kontrol uygulayan ebeveyn olduğu da vurgulanabilir. Annenin bu duygu durumunu yaşaması çocuğuna olduğu gibi eşine de yansıttığı ve ilişkisini etkileyebildiği söylenebilir.

Evlilik uyum değişkeni ile ebeveyn tutum değişkeninin alt ölçeklerinden olan karı koca geçimsizliği arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu beklendik bir sonuçtur. Çabukça ve Kışlak 'ın (2002) aktarımında evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için yapılan çalışmalarda kullanılan evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları olduğunu belirtmiştir. İyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi yüksek evlilik kalitesi ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliğini uyumlu bir evlilik olarak tanımlamıştır. Evlilik uyumunun ayrıca çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımladığını belirtmiştir.

4.1 Sonuç, Sınırlılıklar ve Öneriler

Araştırmada, aşırı koruyucu annelik, demokratik davranma ve eşitlik tanıma, karı koca geçimsizliği, ev kadınlığını red alt ölçeklerini içeren ebeveyn tutumu, çocukta sosyal anksiyete düzeyi ve evlilik uyum ölçeklerinin bulguları üç ana boyut başlığı altında gruplandırılmış ve tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda evlilik uyumu düzeyinin, çocukta sosyal anksiyete düzeyi ile negatif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. Annenin evlilik uyum düzeyinin de ebeveyn tutumu alt ölçeğine ait karı koca geçimsizliği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Aynı zamanda evlilik uyumu düzeyinin ebeveyn tutum alt ölçeği olan ev kadınlığını reddetme boyutu arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür.

Ebeveyn tutumu alt ölçeğine ait karı koca geçimsizliği alt boyutu ile aşırı koruyucu annelik boyutu, ev kadınlığını reddetme ve baskı ve disiplin boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Ebeveyn tutumu alt ölçeğine ait aşırı koruyucu annelik alt boyutu ile baskı ve disiplin ve ev kadınlığını reddetme boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Araştırmanın uygulaması 2015 Aralık 2016 Nisan tarihleri arasında yapılmıştır. Bu araştırma, İstanbul iline bağlı bulunan Kadıköy'e bağlı FMV Özel Erenköy Işık Anaokulu ve Maltepe'ye bağlı Özel Marmara Anaokulu'nda eğitim gören 6 yaş grubu çocukları ve anneleri ile sınırlıdır. Araştırmada incelenen annelerin çocuk yetiştirme tutumları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) ve Evlilik Uyumu ve Çocukta Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Anne baba tutumlarının, çocuğun sosyal beceri alanında gelişiminin ne kadar önemli yeri olduğunu vurgulamak amacı ile yapılmış olan bu çalışma sonucuna dayanarak;

Çocukların çeşitli özelliklerine ve gelişim dönemlerine ilişkin bilgi edinmek, onları anlamada, onlarla daha iyi iletişim kurmada ve zaman zaman yaşanan güçlüklerle başa çıkmada çok önemlidir. Çocuğun fizyolojik ve psikolojik anlamda sağlıklı birer birey olarak yetişmesinde ve davranışlarının şekillenmesinde anne, baba ve/veya bakımını

üstlenen kişinin rolü çok büyüktür. Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesinde anne ve baba arasındaki ilişkinin dengeli ve sevgi dolu olması bu önem sırasının başlarında gelmektedir. Bu nedenle anne ve babanın çocuklarının gelişimini sağlıklı destekleyebilmeleri adına ebeveyn tutum eğitimleri almaları önerilebilir. Anne baba ilişkisinin sağlıklı olması, çocuklarına gösterecekleri tutumu da paralel olarak etkileyebildiği ifade edilmiştir. Sağlıklı bireylerin yetiştirilebilmesi için çocukların çevrelerindeki yetişkinlerin, öncelikle de anne ve babalarının sağlıklı bir kişilik yapısında olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle bu tür çalışmalarda ebeveyn tutum ölçeklerinin yanı sıra kişilik özelliklerini ölçen testlerin de kullanılması yararlı olacaktır (Block ve Block, 1981; Vaughn, Block ve Block, 1988). Çocuğa uygulanan ölçeklerle beraber çocuğun mizaç özelliğini de ölçebilen çalışmaların yapılması faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

- Afat, N., (2013). Çocuklarda üstün zekânın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Akyol, A. K., (2005). “Erken çocukluk döneminde empati gelişimi”, *Çoluk Çocuk Dergisi 51*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Alisinanoğlu,F., & Ulutaş,İ., (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim 28(128)*.
- Alkın, T., (2014). Kaygının kayıp nesnesi. *Psikeart Dergisi*, Sayı 31, 6-7.
- Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 628-640.
- Anlıak, Ş., (2004). Okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*.
- Aral, N., & Özdal, F., (2005). Baba yoksunu olan ve anne-babası ile yaşayan çocukların kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi 6(2)*.
- Argun, Y., (1995). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının ortaokul öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, A., (2006). *Ergenlerde sosyal anksiyete belirtilerini azaltmaya yönelik bilişsel-davranışçı bir müdahale programının etkililiğinin değerlendirilmesi*. Doktora tezi. İzmir.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37 (4), 887-908.
- Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *Psychological Bulletin*, 35, 639-652.

Bayhan, S.,P., & Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Block, J.H., Block, J., & Morrison. A. (1981) “*Parental agreement-disagreement on childrearing orientations and gender-related personality correlates in children*”, *Child Development*, 52: 965-974.

Coltrane, S., (Ed: W. Marsiglio). (1995). *The future of fatherhood: Social, demographic and economic influence on men’s family involvement., Fatherhood contemporary theory, research and social policy*. California Sage.

Çabukça F., & Kışlak Tutarel Ş., (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* 2(6).

Çağdaş, A. (2002). *Anne baba çocuk iletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2004). *Anne-Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.

Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Doktora Tezi.

Darling, N., & Steinberg, L., (1993). Parenting style as context: an integrative model.

Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25.

Demir,T., Eralp, D., Özmen, E., Uysal,Ö., (2000). *Çocuklar için sosyal anksiyete ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği*.

Emmelkamp, P. M. G., Bouman, T. K. ve Schding, A., (1994). *Anksiyete bozuklukları klinik uygulama kılavuzu* (Çeviri Editörü: E. Köroğlu). Ankara: Medikomat Basın Yayın.

Ekşi, A., (1990). *Çocuk genç ve ana babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi. 15-23-24

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, H., Alpkan, L., (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam Dergisi*, 2005, 18 (1): 39-47.

Erdoğdu, M.Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *ocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12 (3), 106-114.

Ereymiş, S., Bellibaş, E., Özbaran, B., Demiral Büküşoğlu, N., Altıntoprak, E., Bildik, T. & Korkmaz etin, S., (2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2009; 20(1): 14-21.

Erwin, P. (2000). *ocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık*. (ev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları.

Evren, C., (2010). Sosyal anksiyete bozukluğu ve alkol kullanım bozuklukları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*.

Gander, J. M., & Gardiner, H.W. (2007). *ocuk ve ergen gelişimi*. Çeviren: Bekir Onur, Ankara: İmge Yayınevi

Goleman, D. (1996). *Duygusal Zeka*. (ev: B. S. Yüksel). İstanbul: Varlık.

Gülay, H., (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. VI.

Güleç, C., (2014). Psikanalitik Anksiyete Kuramı, *Psikeart Dergisi*, 31, 10-11.

Güngör, A., (2002). *Gelişim ve ğrenme*. Toplumsal ve Duygusal Gelişim. Ankara: Anı Yayıncılık.95.

Gürşimşek, İ. (Ed.), (2002). *Etkin ğrenme ve aile katılımı*. I. Gürşimşek (Ed.), *DE Okul ncesi Eğitimler El Kitabı*, İstanbul: Ya-pa Yay.

Graham, P., (1993). *Cognitive-behaviour therapy for children and families*. United Kingdom: Cambridge University Pres.

Holden, W. G. (1997). *Parents and the dynamics of child rearing*. United States: Westview Pres.

Jennings, K.D., Stagg, V. & Connors, R.E.(1991). *Social Networks and Mothers Interactions with Their Preschool Children*. *Child Development* 62 (5), 966–978

Johnson, D.R., White, L.K., Edwards, J.N., & Booth, A. (1986). Dimensions of marital quality: Towards methodological and conceptual refinement. *Journal of Family Issues*, 7, 31-49.

Kandır, A., & Alpan, Y., (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum- Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi* 4 (14).

Kastro, R. M. (1998). *Evlilik içi uyum ve depresyon: evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, İ., (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Khine, M. S. (2001). Attitudes toward computers among teacher education students in brunei darussalam. *International Journal Of Instructional Media*, 28 (2), 147–153.

Kılıç, E. (2009). Aile terapileri psikoterapi yöntemleri (229-271). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Kırkıncıoğlu, M. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları

Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*.

Küçüködük, Ş., (2006). *Anne ve babanın kitabı, çocuk sağlığı rehberi*. Ankara: Pelin Ofset. 329-335

Leary MR & Kowalski RM. (1997). *Social anxiety*. New York: Guilford.

Maccoby, E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: parent-child interaction. e. m. hetherington ve p. h. mussen, (ed.), *handbook of child psychology: socialization, personality, and social development*. New york: Wiley.

Navaro, L. (1989). “Aşırı koruyuculuğun çocuk eğitimine etkileri”. *Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, 12-13 Mayıs, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları..

Özben, Ş., Argun, Y., (2002). Okul öncesi çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Özbey, S., (2012). Ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 43-62.

Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Sevinçok, L., Şahin, M. & Yüksel, N. (1998). Sosyal fobi ve çekingen kişilik bozukluğu: Sosyal fobili bir grup hasta üzerinde kavramsal bir tartışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 38-42.

Shelton, K. H. & Harold, G. T. (2007), “Marital conflict and children’s adjustment: the mediating and moderating role of children’s coping strategies”, *Social Development*, 16(3): 497-512.

Sümer, N., Gündoğdu Aktürk,E. & Helvacı,E., (2010). Anne –baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59.

Şanlı, D. & Öztürk, C., (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 32.

Tutarel-Kışlak, Ş., (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 55-64.

Tuzcuoğlu, N. (2003). *Anne baba olmanın altın kuralları, bir aile olmak*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Türkaslan, N., (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla baş etme yolları. *Aile ve Toplum* 3(11).

Türker, A., (2012). Anne babanın çocuğun kişilik gelişimine etkisi. <http://www.bilted.com>.

Üncü, S., (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı), Yüksek Lisans Tezi.

Vaizoğlu, F., (2008). *Anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Çocuk Gelişimi Eğitimi ABD), Ankara.

Yavuzer, H., (1994). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H., (1998). *Ana baba okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H., (2006). *Okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H., (2014). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, A., (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* 1(4).

Young, A., & Szpunar, M., (2012). Parenting and fear and anxiety in young children.

Yörükoğlu, A., (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları, 29-38.

Yüksel, G. (1999). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek-1: Onam Formu

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

Ek-3: Evlilik Uyum Ölçeği

Ek-4: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği

Ek-5: Çocuk için Sosyal Anksiyete Ölçeği

EK-1 Onam Formu

Sevgili Anne,

Bu anket çalışmasına katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onay verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tez çalışması için kullanılacaktır. Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN danışmanlığında Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında aile yaşantısı, anne baba tutumlarının çocuklara yansımaları gibi soruların yanıtlanması hedeflenmiştir.

Anketteki bilgiler etik kuralları gereğince sadece araştırmacı tarafından incelenecektir.

Anketteki soruları kendi isteğimle yanıtlamak istiyorum.

Bilimsel bir çalışmaya verdiğiniz değerli katkılar için teşekkür ederim.

EK-2 Kişisel Bilgi Formu

1.Yaşınız :

2.Cinsiyetiniz : 1.Kadın ()

2.Erkek ()

3.Kaç Yıllık Evlisiniz :

4.Kaç çocuğunuz var:

5.Çocuklarınızın yaşı: 1)..... 2)..... 3).....

6. Çalışıyor musunuz: 1.Evet ()

2.Hayır ()

7.Eğitim Durumunuz: O Hiç okumadım O İlkokuldan terk

O İlkokul O Orta Okul

O Lise O Üniversite, mezun

O Yüksek Lisans/Doktora

8.Evinizde Eşiniz ve Çocuğunuzdan Başka Yaşayan Biri Var mı?

1.Evet ()

2.Hayır ()

Var ise kim olduğunu belirtiniz.

EK-3 Evlilik Uyum Ölçeği

1. Aşağıdaki ölçek çizgisi üzerinde her şeyi ile şimdiki evliliğinizin mutluluk derecesini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki ‘mutlu’ sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Aşağıdaki maddelerde verilen konular hakkında, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi dikkate alınız.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra Anlaşamadığı mız olur	Sıklıkla Anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman Anlaşamayız
2-Aile bütçesini idare etme						
3-Boş zaman etkinlikleri						
4-Duyguların ifadesi						
5-Arkadaşlar						
6-						
7-Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi ya da yerinde davranış)						
8.Yaşam Felsefesi						
9.Eşin akrabalarıyla ilişki biçimi						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığımız bir cevabın altını çiziniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- * erkeğin susması ile
- * kadının susması ile
- * karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- * hepsini
- * bazılarını
- * çok azını
- * hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- * bir şeyler yapmayı
- * evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

- * bir şeyler yapmayı
- * evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- * sık sık
- * arada sırada
- * çok seyrek
- * hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

- * aynı kişiyle evlenirdiniz
- * farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- * hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- * hemen hemen hiçbir zaman
- * nadiren
- * çoğu konularda
- * her konuda

EK-4 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği

Ölçekte bulunan “Çok Uygun Buluyorum”, “Oldukça Uygun Buluyorum”, “Biraz Uygun Buluyorum”, “Hiç Uygun Bulmuyorum” seçeneklerinden size uygun gelen birini işaretlemeniz yeterlidir. Bu ifadelerde doğru veya yanlış ifade yoktur. Araştırma için bütün ifadelerin işaretlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle bazı ifadeler benzer dahi olsa boş bırakmamanızı rica ederiz.

	Çok Uygun Buluyorum	Oldukça Uygun Buluyorum	Biraz Uygun Buluyorum	Hiç Uygun Bulmuyorum
1.Çocuk yorucu ve zor işlerden korunmalıdır.				
2.Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.				
3.Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.				
4.Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.				
5.Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir.				
6.Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.				
7.Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanını boşa geçirmesi affedilmez.				
8.Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.				

9.Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür olmasıdır.				
10.Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.				
11.Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.				
12.Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır.				
13.Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha düzgün, daha akıcı olur.				
14.Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir.				
15.Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler.				
16.Bütün genç anneler, bebek bakımından beceriksiz olacaklarından korkarlar.				
17.Eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa, hangi anne olursa olsun sonunda çocuklar sinirine dokunur.				
18.Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.				
19.Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi.				

20. Bir çocuğa ne olursa olsun dövüşmekten kaçınması gerektiği öğretilmelidir.				
21. Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde annenin tepesinin atması çok normaldir.				
22. Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorlarsa, bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.				
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.				
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.				
25. Küçük bir çocuk cinsiyet konusundan sakınmalıdır.				
26. Bir annenin çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır.				
27. Uyanık bir anne-baba çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.				
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.				
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse büsbütün şikâyetçi olurlar.				
30. Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.				

31. Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediği pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.				
32. Anneler çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.				
33. Babalar daha az bencil olsalar kendilerine düşen görevi yaparlardı.				
34. İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.				
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.				
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.				
37. Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir.				
38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.				
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine büyüklerine başvurması gerekmektedir.				
40. Anne-baba arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler.				
41. Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biride, kişinin kendi evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.				
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.				

43. Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir.				
44. Çocukların sorunlarına eğilirseniz, sizi oyalamak için birçok masal uydururlar.				
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirlerse çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler.				
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.				
47. Bir çocuk eninde sonunda anne-babasıninkinden daha üstün bir akla sahip olamayacağını öğrenir.				
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın evde kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.				
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.				
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörü ile karşılanamaz.				
51. Anne-babalar çocuklarını hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler.				
52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.				

53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması lazımdır.				
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.				
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir.				
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa, tüm aile rahat eder.				
57. Anne-babalar çocuklarını kendi kendine oluşturdukları güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.				
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.				
59. Çocukların toplantılarıyla, kız-erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.				
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.				

EK-5 Çocukta Sosyal Anksiyete Ölçeği

Aşağıda bazı cümleler yanlarında da bazı cümleler verilmiştir. Her cümleyi okuduktan sonra, son bir ayı düşünerek bu cümle için size en uygun gelen seçeneği işaretleyin. Cümlelerin size uygunluğuna göre o cümleye 1-5 arasında bir puan verin. Cümledeki ifade size hiç uymuyorsa 1, çok az uyuyorsa 2, bazen uyuyorsa 3, çoğu zaman uyuyorsa 4, daima uyuyorsa 5'i işaretleyin.

1 = Hiçbir zaman 2 = Çok Az 3 = Bazen 4 = Çoğu Zaman 5=Daima

Rakamların Altındaki Uygun Kutucuğa X İşareti Koyun	1	2	3	4	5
1.Başka çocukların önünde yeni bir şey yapmaktan rahatsız olurum.					
2.Bana şaka yapılmasından rahatsız olurum.					
3.Tanımadığım çocukların yanında utanırım.					
4.Diğer çocuklar arkamdan konuşuyorlar diye düşünürüm.					
5.Yalnızca iyi tanıdığım çocuklarla konuşurum.					
6.Diğer çocuklar benim hakkımda ne düşünüyorlar diye endişelenirim.					
7.Diğer çocukların benden hoşlanmayacağından korkarım.					
8.İyi tanımadığım çocuklarla konuşurken rahatsız olurum.					
9.Diğer çocuklar benim hakkımda ne diyecekler diye endişelenirim.					
10.Yeni tanıştığım çocuklarla konuşurken rahatsız olurum.					
11.Diğer çocuklar benden hoşlanmıyorlar diye üzülürüm.					
12.Bir grup çocukla birlikteyken sessiz kalırım.					
13.Diğer çocuklar benimle alay ediyor diye düşünürüm.					
14.Başka bir çocukla tartışırsam, onun benden hoşlanmayacağından korkarım.					
15.Başkalarını evime çağırmaktan çekinirim, çünkü hayır diyebilirler.					

16. Bazı çocukların yanındayken rahatsız olurum.					
17. İyi tanıdığım çocukların yanında bile utanırım.					
18. Başka çocuklara birlikte oynamayı teklif etmek bana zor gelir.					

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi : 30.10.1990

Doğum Yeri : İstanbul

Medeni Durumu : Bekar

EĞİTİM

Lise : 2005-2009 Özel Marmara Koleji

Lisans : 2009-2013 T.C Maltepe Üniversitesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans : 2014-2017 T. C Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi Programı

Yabancı Dil: İngilizce

ÇALIŞTIĞI KURUMLAR

2014 - Devam ediyor FMV Erenköy Işık Okulları, Anaokulu Psikolojik Danışman

2013-2014 Özel Okan Koleji, Anaokulu Psikolojik Danışman